

15.

Bölüm

İMMÜN YETMEZLİKLER VE COVID-19

Mehmet Derya DEMİRAG¹

1. İmmün yetmezlik nedir?
2. Primer immün yetmezlik nedir?
3. Hangi durumlarda immün yetmezlik düşünülmelidir?
4. Primer immün yetmezliği olan kişilerde COVID-19 seyri nasıldır?
5. Pandemi süresince primer immün yetmezlikli hastalara tavsiyeler nelerdir?

GİRİŞ

İmmün yetmezlikler, genetik bir bozukluk sonucunda, çoğunlukla çocukluk çağı ve daha az olarak da erişkin yaşta primer bir hastalık şeklinde (primer immün yetmezlikler) ortaya çıkabileceği gibi, altta yatan otoimmün kökenli veya kanser gibi başka bir hastalığın immünosüpresif ilaçlar ile tedavi sonucunda oluşabilen sekonder immün yetmezlikler şeklinde de ortaya çıkabilirler. Bu bölümde immün yetmezliğe sahip hastalarda COVID-19 hastalığının seyri primer immün yetmezlikler özelinde tartışılacaktır.

PRİMER İMMÜN YETMEZLİKLER VE COVID-19

Primer immün yetmezlik hastalıkları, bağışıklık sisteminin doğuştan gelen veya adaptif kollarının kalıtsal kusurları sonucunda ortaya çıkar ve bu hastalar enfeksiyona ve / veya immün düzensizliğe karşı artan duyarlılığa sahiptirler. Pri-

¹ Prof. Dr. Mehmet Derya DEMİRAG, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Samsun Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İç Hastalıkları Bölümü, mehmetderyademirag@yahoo.com

6. İmmünoglobulinler (intravenöz veya subkutan immünoglobulinler) gibi plazmadan türetilmiş tıbbi ürünler güvenlidir ve sizi diğer birçok enfeksiyondan korur.
7. Primer immün yetmezlik hastaları dahil herkes için, bölgenizdeki COVID-19 salgını hakkındaki en son bilgileri takip etmenizi şiddetle tavsiye ederiz. Örneğin Dünya sağlık örgütü , Avrupa hastalık önleme ve kontrol merkezi, ulusal ve yerel halk sağlığı yetkilileriniz tarafından aktarılan bilgiler.
8. Ulusal sağlık otoriteleri tarafından sağlanan ulusal yönergelere uyulmalıdır (epidemiolojik durum ve yönetim bir ülkeden diğerine farklılık gösterebilir).
9. Primer immün yetmezlik uzmanınızın size en iyi kişiselleştirilmiş tavsiyeyi verebileceğini vurgulamak isteriz.

SONUÇ

Her ne kadar altta yatan bir primer immün yetmezlik durumu varlığı, özellikle sitokin fırtınası sendromu (makrofaj aktivasyon sendromu) gibi COVID-19'a ait mortaliteyi arttıran durumlara karşı koruyucu gibi görünse de, primer immün yetmezlikli hastalardaki COVID-19 ilişkili ham mortalite oranının genel popülasyona ait mortalite oranlarından anlamlı biçimde daha yüksek olduğu aşıkardır. Görece nadir hastalıklar olması sebebi ile literatür verilerindeki yetersizlik şiddetli hastalık ve mortalite için anlamlı risk faktörlerinin ne olduğunu belirlemeyi imkansız kılmaktadır. Ancak bununla birlikte altta yatan primer immün yetmezliğin tipinden bağımsız olarak hem genç primer immün yetmezlikli hastalarda yoğun bakım ihtiyacının fazla olduğu, hem de yaşlı primer immün yetmezlikli hastalarda yoğun bakım ihtiyacı ve mortalite oranlarının yüksek olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. Devonshire AL, Makhija M. Approach to primary immunodeficiency. *Allergy Asthma Proc.* 2019;40(6):465-469. Doi: 10.2500/aap.2019.40.4273.
2. Picard C, Bobby Gaspar H, Al-Herz W et al. International Union of Immunological Societies: 2017 Primary Immunodeficiency Diseases Committee Report on Inborn Errors of Immunity. *J Clin Immunol.* 2018;38(1):96-128. Doi: 10.1007/s10875-017-0464-9.
3. Quinti I, Lougaris V, Milito C et al. A possible role for B cells in COVID-19? Lesson from patients with agammaglobulinemia. *J Allergy Clin Immunol.* 2020;146(1):211-213. Doi: 10.1016/j.jaci.2020.04.013.
4. Soresina A, Moratto D, Chiarini M, et al. Two X-linked agammaglobulinemia patients develop pneumonia as COVID-19 manifestation but recover. *Pediatr Allergy Immunol.* 2020;31(5):565-569. Doi: 10.1111/pai.13263.
5. Ho HE, Mathew S, Peluso MJ et al. Clinical outcomes and features of COVID-19 in pa-

- tients with primary immunodeficiencies in New York City. *J Allergy Clin Immunol Pract.* 2020;S2213-2198(20)31102-8. Doi: 10.1016/j.jaip.2020.09.052.
6. Meyts I, Buccioli G, Quinti I, et al. IUIS Committee of Inborn Errors of Immunity, Warnatz K, Sullivan KE, Tangye SG. Coronavirus Disease 2019 in patients with inborn errors of immunity: an international study. *J Allergy Clin Immunol.* 2020; S0091-6749(20)31320-8. Doi: 10.1016/j.jaci.2020.09.010.
 7. WHO (2020). Coronavirus disease (COVID-19). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
 8. European Society for Immunodeficiencies (2020). Joint statement on the current epidemics of new Coronavirus. <https://esid.org/News-Events/Joint-statement-on-the-current-epidemics-of-new-Coronavirus>